

SUNU

Kırk yıllık yazma yolculuğumda nehirleri çok yordum, onların akışıyla yaşamlara, kentlere, kadınlara, okyanuslara aktım. *Kentlerin Kalbi* kitabımda bulutlara yükledim acımı, amacımı, aşkımı...

Bulutların maviyi saran beyazlığıyla kentlerin kalbine yolculuğa çıktım...

Doğduğum evde mola verdim.

Evin geliniydi Erzurum...

Ev şanslı mı şanslı çünkü Erzurum çifte minare mühürlü, kadın liderler kenti.

Nene Hatun'dan, Kara Fatma'ya destan yazan kadınların adı ile ışıldayan bir kehribar kent.

Evin babası Erzincan... Bakırlara nakış olan aşklar diyarı...

Tercan ellerinden doğan bir yiğit; canlar diyarından bir can...

Kara trenle göç eyleyen aile Ankara garında buluşur kentle.

Göçle gelenlerin yeri daha çok yoksul tepelerdir.

Güzel bir isim verilerek sevindirilen yoksul ve yoksun tepeler.

Ankara'ya yerleşen aile kendi renkleri ile çiçek açar.

Çocuklar, gelinler, kızlar, damatlar, torunlar...

Çiçek açtılar... Gün oldu soldular... Gün geldi yeniden açtılar...

İşte o göçle gelen ailenin ilk okuyan kız çocuğuyum...

Gökkuşağıyım...

Düşmekte olan yağmur damlacıklarında güneş ışınlarının kırılmasıyla gökyüzünde oluşan yaddaki yedi rengim...

Gökkuşağı sevdalisiyim ben. Gökkuşağı altından geçerse sine dilekler tuttum. Gökkuşağının yedi renkli yayını çekip yedi kıtaya merakla, özlemle, aşkla, fırlattım... Oklarımın dördü yedi kıtanın dördünün toprağına saplandı. Merakla, sevgiyle attığım okların ucunda kır çiçekleri açtı...

Merakım, heyecanım, öğrenme yolculuğumu uzattı.

Yollar göründü... Biliyorum herkes kendi yolunu yürür. Kiminin menzili uzun kiminin kısadır. Âşık Baba'nın dediğı gibi "*Uzun ince bir yoldayım/Gidiyorum gündüz gece*" misali dört kıtayı gezdim, baktım, gördüm, güzel insanlar tanıdım. Gönül meclisim doldu ama taşmadı. İki kıtaya yayılmış bir ülkenin yurttaşı olarak en çok Avrupa ülkelerini gezdim. Gençlik yıllarımda Latin Amerika ülkelerinin bağımsızlık mücadelelerine, öncü liderlerine vurgunluğum giderek şairlerine, yazarlarına, unutulmaz seslerine uzansa da Güney Amerika ülkelerine ne yazık ki gidemedim. O ülkeleri de gönül gözüyle, Pablo Neruda'nın şiirleri, Mercedes Sosa'nın sesi, Gabriel García Márquez'in romanları, öyküleri ile dolaştım...

Düşlerim kadar bir gezginim...

Düşlerim öyle büyük ki dur durak bilmiyor.

Sarılıyorum onlara inatla, umutla, sevdıyla, böyle sımsıkı sarılınca, sevince, vazgeçmeyince onlar yoruluyor, kendimce yol alıyorum...

Enderunlu Vasıf diyor ki:

"Gice yarısı gezme dönüb düzd-i şeb-reve / Koğlar babana komşu konu hayda gel eve / Olma sokak süpürgesi kadın kadıncık ol."

Beni bağışlasın onun sözlerine kulak veremiyorum. 13. yüzyılda Anadolu kadınlarının kutup yıldızı Kadıncık Ana'yı

tanıyorum. Bir de çok okudum Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Memleket Türküsü"nü, şair o şiirinde,

"El gibi dolaşma Anadolu'nda / Arkadaş, yurdunu içinden tanı" demiş.

Bu dizeleri öyle ruhuma işledim ki yaban ellerde bile hiç el gibi dolaşmadım...

Gezi edebiyatında kadınlar nerede diye soranlara sesleniyorum; kadınlar yazar, şair olarak gezi edebiyatına çoktan adım attılar. Gönül gözüyle bakınca kitapları raflardaki yerini çoktan aldı. Işıldıyorlar...

Önümde sayısı az kıta, süresini bilmediğim bir ömür kaldı...

Bir kent yazıncısı olarak yine yollardayım...

Kent Yazıncısı Olmak

Bir kenti sevmekle başlar kent yazıncısı olmak...

Kimi doğduğu kimi de doydduğu kentte kenti tanır. Kentli olmanın erdemlerini yaşayarak kavramaya özen gösterir. Bir insan yaşadığı kentle nasıl bütünleşir? Bir yazarın kalemine kent nasıl dolanır? Nasıl kent yazıncısı olunur? Tüm bu sorular kentli olunca yanıt bulur.

Yazma eylemine kent yazıncısı olarak başladım...

Yıllar geçse de kent yazıncılarının başarılı yapıtlarını okumaya doyamadım. Bu merakım ve eylemim bugün de sürüyor ve kent yazıncılarının yazılarıyla kentlere yolculuk ediyorum. İlk kent yazıncılığına başkentin yoksul diliminden başlamak ödülleri getirdi. Ankara kent içinde kentler barındıran bir kentti. Önceleri kent, sonra anakent oldu... İlk tanıdığım, yaşadığım ve sevdiğim kentti Ankara... Sonra ondan ayrılıp ülke ve dünya kentlerine ulaştım. İlk aşkı, ilk tanıdığım, sevdiğim kent olarak ona ihanet etmeden başka kentler de sevdim. Onu incit-

meden bu sevdaları yazdım... Onun isminin yazılı olduğu kirlî tabelayı hep özleyerek başka kentlere koştum.

Kent yazıncılarının kitaplarından ölümsüz kentler okudum.

Yıllar geçince anladım ki Ankara'yı seviyorum. Bu kentle kopmaz bağlarım, silinmez anılarım var. Ankara'yı seviyor ve özlüyorum. Başka kentleri de...

Bir sokağın, mahallenin dokusuna ne çok insan öyküsü sınıyor. Mahalle çocuğuyum. Mahalle içinde büyüyünce yokluk duyumsamadık. Dayanışmanın egemen olduğu mahalleler, sokak oyunları ile bizi sevgisine doyurdu. Hâlâ mahalle bakkalı, manavı, kasabı, kahvesi öykülerimiz taptaze yazılmayı bekliyor.

Kentlilik bilinci kolay edinilmese de her insanın yaşadığı kentle silinmez bağları, anıları oluşuyor.

Son yıllarda yeni kent yazıncıları sözlü tarih çalışmalarıyla ses veriyorlar. Kent yazıncılarının sayıları hızla çoğalıyor. Bunun sonucunda gelecek kuşaklara kentlerin tarih çalışmaları armağan kalıyor sanki...

Nedim Gürsel, *Paris*'inde o kentin gizini açıklıyor:

"Paris'i anlatmak, onu tanımlamak güç... O, ait olduğu ülkeden ayrılıp, kendi başına nefes alabilen, ruhu olan bir kent" diyor.

Nedim Gürsel, sevdalı olduğum kentlerden Paris'i, Nazım Hikmet'in şu şiiri ile aktarmayı unutmuyor: *"Hangi şehir şaraba benzer? / Paris / İlk bardağı içersin buruktur / İkincide dumanı vurur başına, / Üçüncüde mümkünü yok / Masadan kalkmanın / Garson bir şişe daha getir! / Ve artık nerede olsan, nereye gitsen / Paris'in ayyaşısın iki gözüm."*

Demir Özlü, *Stockholm Öyküleri*'nde kenti ve kafelerini çok güzel anlatıyor. İkinci kez gittiğim, gezdiğim, tanıdığım Stockholm'e sevdalanıyorum.

Selma Lagerlöf'ün 'Suda Yüzen Kent'i benim de adalar ve nehirler kentim oldu. Stockholm 332 ada üzerine kurulu, sularla çevrili dünyanın en özgün kentlerinden biri. Kenti birbirine bağlayan 191 köprünün üstünden kâh arabayla kâh yaya geçtim.

Aynı zamanda Stockholm bizim aydınların gönüllü sürgün yeri. Demir Özlü sürgünlüğünü şöyle tanımlıyor: *"Dünyamız da, Türkiye de çok büyük sürgünler gördü... Bütün o yaşananların yanında, benim yaşadığım pek alçakgönüllü bir şeydir."*

Stockholm'ü tanıdıkça, sevdikçe üç gönüllü sürgün yazarı kıskandım. Mehmed Uzun, Zülfü Livaneli, Kemal Burkay...

Bu güzel kentte sürgün olmadığımı hayıflandım.

Goethe'nin Kenti: Frankfurt

Frankfurt, Almanya'nın beşinci büyük ve Berlin'den sonra en çok tanınan kentidir. 'Avrupa'nın finans merkezi ya da Avrupa'nın kasası' tanımı bu kente çok yakışıyor.

Aynı zamanda fuarlar kenti Frankfurt.

Belediye başkanı Petra Roth kenti şöyle tanıtır; *"Almanya'da farklı ulusları aynı çatı altında buluşturan, kıtanın en büyük finans merkezi sıfatını taşıyan, sunduğu eğitim olanaklarıyla dikkat çeken ve Goethe'nin şehri olan sürprizlerle dolu dünyanın en küçük anakenti Frankfurt'a hoş geldiniz."*

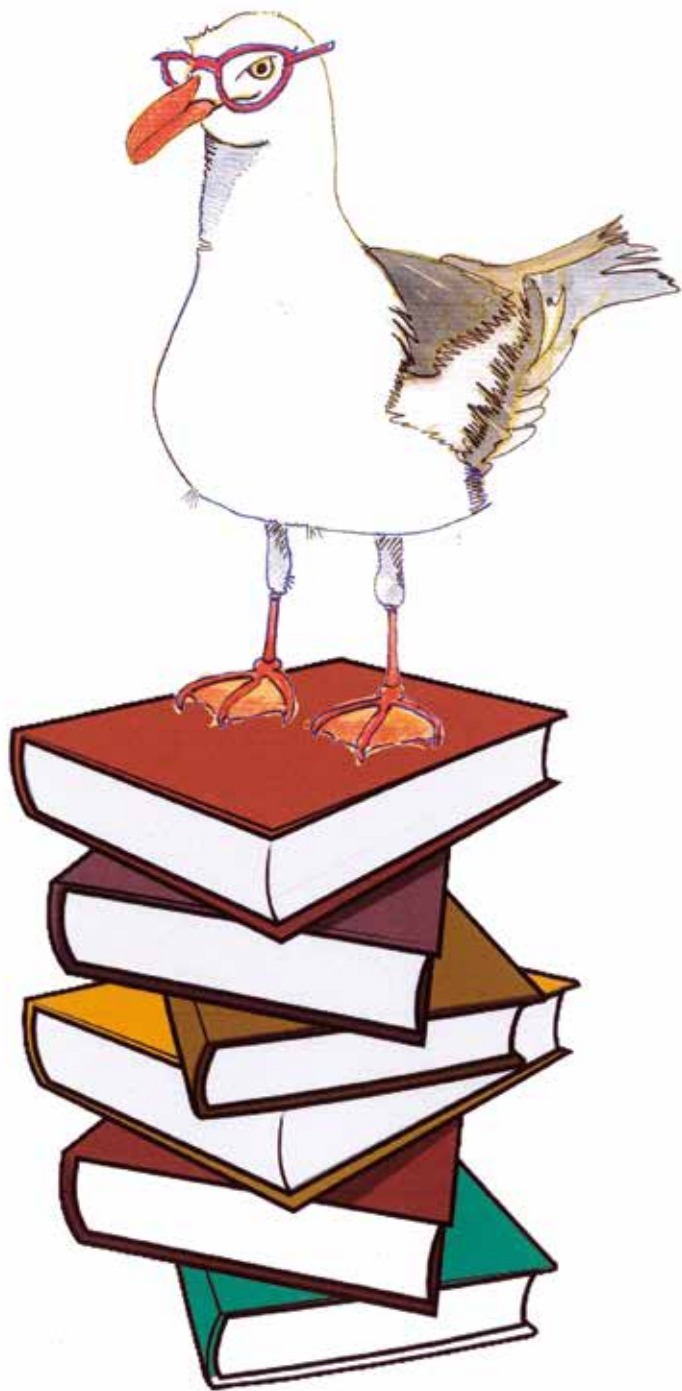
Amerika'ya ilk gidişimde aktarmalı bir yolculuk nedeniyle Frankfurt'a indik. Frankfurt'u da ilk kez o zaman gördüm. Sonraki yıllarda ne çok konup göçtüğümü unuttum, bir tek unutmadığım; Goethe gemisiyle Main Nehri turunda nehir olup aktım...

Kent yazını kenti ölümsüz kılandır. Ankara için şair Ali Cengizkan, *"Ankara düşler kentidir"* derken, Ankara'da düş kur-

madan yaşanmazı anlatıyor. Gerçekten de Ankara'da düş kurmadan yaşanmıyor...

Kızılay'da, Gar'da, otobüs terminalinde bir banka oturup kente gelenleri seyre dalsanız, Anadolu'nun inanılmaz insan tiplerini ile karşılaşacaksınız. Kenti kent yapan içinde yaşayanlardır. Kentle bütünleşmek kente verdiklerimizle ilintilidir. Kent insanı geliştirir. Kentli olmak ayrıcalıklı olmaktır. Çünkü kentlilik bilinci insanı yurtsever, doğasever, hayvansever, insan sever yapıyor.

Kentlilik insana onurlu duruş sergiler.

1. BÖLÜM

Kütüphane Kent

“Bir insan ölür, bir kütüphane kaybolur.”

Kikuyu Atasözü

Bir kütüphane kent kuruyorum...

Bu düşünüm yaşamımın yarısını kaplıyor. İnsan düşlerinde özgür olunca çalışma odasına dünyayı konuk ediyor. Düş bu; ucu bucağı yok. Düşüne sarılırsan, ondan vazgeçmezsen, uğruna tutkuyla çalışırsan, gör o zaman, o düş seni nasıl gönendirir. Bu düş dünya kentlerini gezen bir edebiyatçının kütüphane kent düşüdür.

Bir gezimde Innsbruck dağlarındaki kayak merkezini çok uzaktan görünce, bu mimar Zaha Hadid’in çizgileri deyince, Erzincanlı dost kadın tanışıklığa şaşırdı. Söylediğimi Avusturyalı bilim insanı eşine aktardı. Konuşmayı sürdürdüm: Zaha Hadid Iraklı, Londra’da yaşarken çizgilerini bırakıp bu dünyadan geçen Pulitzer ödüllü mimar kadın dedim.

Bazı ressamların tablolarını fırça darbelerinden tanıdığım zaman o ressamların yerinde olsam tablolarıma imza atmam diye düşünürüm. Çizgim imzamdır demek dünyada sevenlerim çok olacak demektir.

Kütüphane kent tasarlanmış bir kent. Onu düşlediğim zaman, sırtını dağa yaslamış, içinden nehir geçen bir kent canla-

nıyor zihnimde. Sonra benim küpeli ve boncuk bileklikli mimar dostumun mimari yaratısına ve dayanışmasına başvurmalıyım. Neden bu öğlen olmasın ki, buluştuk, bir kahve içimini şarap tadına taşıdığımız saatler tüketen zamanın sonunda ne de güzel planlı, çağdaş kent tasarımı aktardı. *“Bir de depreme dirençli bir kent olmalı”* ısrarımı vurguladım, *“sırtını dağa yaslamış, bereketli toprakları olan, içinden nehir geçen, ulaşımın köprülerle sağlandığı”* dedim ve gerisini ona bıraktım. Peyzaj mimarı, inşaat, harita, bilgisayar bir dolu mühendisle kentin altyapı, yerleşim tüm çalışmalarını yapmalılar. Ağaçlar hemen hemen hepsinden çamlar, söğütler, alıç, ardıç, cennet ağacı, meşe, kavaklar, portakal, limon ağaçları nehrin vadisine dikilsin...

Kurdukları kentin caddelerini, sokaklarını bana bırakmalı, bilgi, birikimleri, deneyimlemeleri ile hep yanımda olmalılar.

Onlar kenti kuruyor ben de kütüphane kent tasarımı hazırlıyor, ete kemiğe büründürmek için, başarılı kütüphane kurulanlarla, yazar, ressam, çizer, heykeltıraş, sanat galerisi yetkilisi sanatsever, peyzaj mimarı, çevreci, sinema sanatçısı, tiyatro sanatçısı, belgeselci, reklamcı, grafiti sanatçısı, müzisyen, gençler ve kadınlarla yıllardır konuşuyor, notlar biriktiriyorum.

Yılların imbiğinden süzölmüş düşünüm, dilimden ve kalekimden dökölsün...

Öncelikle kütüphane kentin duvarlarına ruh katmalıyım. Kentin duvarlarına kentin tarihini, ilk gazeteden tüm gazetelere haberlerle, fotoğraflarla, basının usta kalemlerinin sözlerinin yazılı olduğı levhalarla tasarlar, bir grafiti sanatçısına aktarır, duvarları donattırırım. O bulvarın adı da öyküsü de basının öyküsü olsun.

Günümüzde okurlar, uzun uzun okumalarda mola vermiyor. Bu durumu algılamakta zorlansam da bu kütüphane kentte

herkesin mutluluğu için sokaklara dünyanın ses duvarını aşan şairlerinin inci dizelerini yazdırırım:

Kütüphane kent bir dünya kentidir.

Fransız şair Charles Baudelaire'in "Çalar Saat" dizeleri caddede ışık olsun:

*"Çalar saat! Uğursuz tanrı, öfkelenerek
Uzatar parmağını, bizi tehdit edip, der:
'Anımsa! Biraz sonra bu titreşen hüznüler
Hedefi vurur gibi yüreğine inecek;'"*

Okuyup öz çekim yapanlar, akıl defterine not alanlar, göz atıp geçenler ve zamanın anımsatıcısı Anadolu'daki meydan satatlarından evlerdeki çalar saatlere kadar hepsi çalar saat şiiri ve şairiyle buluşurlar. Şiir her yerde güzel, duvarda, sokakta, caddede. Mardin'de yürüdüğümüz kaldırımlar ki –Mardin bir masalın ilk cümlesi– üstüne basmaya kıyamadığım saygıyla eğilerek okuduğum dizelerle güzel ve anlamlı...

Tıpkı kütüphanelerde kitapların dönemine göre aydınlatılmış raflar ya da raf tasarımları gibi sokaklarda yürüyen çocukların, gençlerin, kadınların aydınlık kaldırımlarda korkusuz gezmelerini sağlayan ışıklandırılmış sokaklar, caddeler, bulvarlar ve kentin aynası meydanlar.

Po Nehri ile dünyaya akan ve İtalyan edebiyatının varlığını dünyaya anımsatan ünlü yazar Italo Calvino'nun şu sözünü çok severim:

"Büyük bir kütüphaneden başka neresi sana sığınak olabilir."

Sen Bir Kütüphane Kentsin

Sen bir kütüphane kentsen caddelerinden birine yazar de-ğil yazarın kitabının adını verirdim.

Kütüphane kent gel bir caddenin inşa edelim. Örnek caddenin adı bir kitap adı... Indiana Caddesi... Caddenin girişindeki tanıtım levhasına *Indiana* kitabının yazarı George Sand'ın fotoğrafı ve kilometre taşı sözleri:

“Kitap beni her zaman eğlendiren, avutan bir arkadaş, bana akıl öğreten bir dost olmuştur.”

Gelin *Indiana* ve birçok kitabın yazarı hakkında birkaç tadedimlik tümce yazalım: George Sand, 19.yüzyıl yazarı. Kadın yazarlara itibarın olmadığı o yüzyılda takma adla yazıyor. Kadın yazarın gerçek adı: Amantine Aurore Dupin.

George Sand Fransız Akademisi'ne üye yapılmadığı bir yana, ölümünden 100 yıl sonra bir kadın Fransız Akademisi'ne üye alınıyor.

George Sand'ın sözlerini ardı ardına yazıyorum Indiana Caddesi'ne.

“Acı çekmemiş bir ruh mutluluktan ne anlar” ve “Sevmek, iki defa yaşamaktır” diyen George Sand'e gezilerinde şalları ve inci takıları yoldaşlık edermiş. Indiana Caddesi'nin girişinde bir inci mağazası, caddenin bitiminde bir şal mağazası gözü ve gönüllü okşarken, havanın durumuna göre şal sıcaklığında kütüphane kenti dolaşmayı sürdürürüz.

Kütüphane kent içinde kütüphaneler nasıl da geliştirici ve dönüştürücü olur.

Caddede birkaç katlı kütüphane yaptırır, adını ‘Ses Kütüphanesi’ koyar, şairlerin, yazarların kendi eserlerini seslendirdikleri, yaşamıyorlarsa bir tiyatro sanatçısı tarafından seslendirildiği bir ses kütüphanesini kütüphane kente katabilirim.

Dünya dillerinde seslendirilen yapıtlarla buluşmak dünya dilleri ile kucaklaşmak olur. Ses sese, ses söze, ses dilin müzikalitesine dokunursa, biz dünyalı olunma yolunda ilerleyince